

Anul European al **Îmbătrânirii Active**
și al **Solidarității între Generații 2012**

Contribuția UE la îmbătrânirea activă și la solidaritatea între generații

Document finanțat de către

Comisia Europeană și orice persoană care acționează în numele Comisiei nu sunt răspunzătoare pentru utilizarea care poate fi dată informațiilor conținute în prezenta publicație.

Direcția Generală Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Incluziune
Unitatea D.3
Manuscris finalizat în iunie 2012

© Fotografie copertă: Getty Image

Pentru orice utilizare sau reproducere a fotografiilor asupra cărora Uniunii Europene nu deține drepturi de autor, trebuie solicitată permisiunea direct de la deținătorul (deținătorii) drepturilor de autor.

Europe Direct este un serviciu care vă
ajută să găsiți răspunsuri la întrebările pe
care le aveți despre Uniunea Europeană.

**Un număr unic gratuit (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(* Anumiți operatori de telefonie mobilă nu
permit accesul la numerele 00 800 sau pot factura aceste apeluri.

Numeroase alte informații despre Uniunea Europeană sunt disponibile pe internet pe serverul Europa (<http://europa.eu>).

O fișă catalografică, precum și un rezumat apar la sfârșitul prezentei publicații.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2012

ISBN 978-92-79-25136-8
doi 10.2767/68706

© Uniunea Europeană, 2012
Reproducerea textului este autorizată cu condiția menționării sursei.

Printed in Belgium

TIPĂRIT PE HÂRTIE ÎNĂLBITĂ FĂRĂ CLOR ELEMENTAR (ECF)

Cuvânt-înainte din partea comisarului Andor

Uităm adesea că îmbătrânirea populației este o realizare importantă – rezultat al condițiilor de trai mai sănătoase și al cuceririlor medicale care reduc mortalitatea prematură. În plus, oamenii au acum mai multă libertate de a alege dacă și când își doresc copii.

Nu se poate pune însă la îndoială provocarea reprezentată de îmbătrânirea rapidă a populației Europei din deceniile următoare și de pensionarea în scurt timp a generației „baby-boom”. Mulți se tem că viața va fi mai grea în societățile mult mai în vârstă în care vom trăi și că vor fi inevitabile tensiunile sau chiar conflictele deschise între generații.

Anul European al Îmbătrânirii Active și al Solidarității între Generații 2012 încearcă să prevină eventualele situații negative de acest tip. Cheia o reprezintă sprijinirea îmbătrânirii active în toate aspectele vieții, de la activitățile profesionale, comunitare și familiale până la capacitatea de a îmbătrâni în mod sănătos și independent. Aceasta va reprezenta baza solidarității dintre generații în anii viitori. Ea presupune că, pe măsură ce înaintăm în vârstă, ne păstrăm controlul asupra propriei vieți, fără a depinde de generațiile mai tinere.

Îmbătrânirea activă începe la locul de muncă. O treime dintre europeni au afirmat recent, într-un sondaj Eurobarometru, că ar dori să își continue activitatea după atingerea vârstei de pensionare, chiar dacă nu neapărat cu normă întreagă. Nu mulți europeni au însă această posibilitate în prezent.

În același timp, îmbătrânirea activă presupune să ne schimbăm modul în care înțelegem vârsta înaintată, să mutăm mai departe delimitarea dintre „tânăr” și „bătrân” odată cu creșterea speranței de viață, precum și să apreciem mai mult sprijinul și experiența pe care ni le pot oferi, și chiar ni le oferă, persoanele mai în vârstă în toate domeniile vieții. De asemenea, îmbătrânirea activă înseamnă să sprijinim mai bine persoanele mai în vârstă care au nevoie de acest lucru, astfel încât problemele de sănătate să nu ducă în mod automat la excludere și la dependența excesivă de ceilalți, iar viața să fie una demnă.

Este o strategie amplă, la realizarea căreia trebuie să contribuie toate nivelurile de guvernare, companiile, sindicatele și societatea civilă. Principalele instrumente ale politicii sunt în mâinile factorilor politici din statele membre. Totuși, Uniunea Europeană (UE) are și ea un rol în această privință. Ea poate mobiliza o gamă largă de instrumente ale politicii pentru a sprijini statele membre și alte părți interesate în eforturile lor.

Anul european ne oferă tuturor șansa de a ne gândi ce putem face pentru ca îmbătrânirea activă să devină o realitate și de a ne angaja față de inițiative noi în anii ce vor urma. Prezenta broșură prezintă contribuția UE la agenda îmbătrânirii active și demonstrează că UE este un partener puternic în acest sens.

Sper că această broșură va contribui la întărirea hotărârii de conlucrare la nivel european și va inspira în toate statele membre eforturi mai tenace de promovare a îmbătrânirii active, astfel încât solidaritatea dintre generații să poată depăși încercarea îmbătrânirii populației.

László ANDOR

Comisar pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și incluziune

Cuprins

Cuvânt-înainte din partea comisarului Andor.....	1
Introducere	3
1. Îmbătrânirea activă și obiectivele și valorile fundamentale ale UE	5
2. Legislația UE în sprijinul îmbătrânirii active	6
<i>Combaterea discriminării</i>	6
<i>Legislația privind egalitatea de gen</i>	6
<i>Sănătatea și siguranța ocupațională</i>	7
<i>Securitatea socială și libera circulație</i>	7
3. Sprijinirea îmbătrânirii active prin fondurile structurale europene și Fondul de coeziune.....	8
<i>Fondul social european (FSE)</i>	8
<i>Fondul european de dezvoltare regională (FEDR)</i>	8
<i>Fondul de coeziune</i>	9
<i>Fondul european pentru agricultură și dezvoltare rurală (FEADR)</i>	9
4. Cercetare și inovare.....	10
<i>Al șaptelea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (PC7)</i>	10
<i>Politica de coeziune în sprijinul cercetării și al inovării</i>	10
<i>Programul-cadru pentru competitivitate și inovație (CIP)</i>	10
<i>Programarea comună în cercetare</i>	11
<i>Parteneriatul european de inovare pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă</i>	11
5. Sprijinul UE pentru factorii politici naționali: strategiile coordonate și învățarea reciprocă.....	13
<i>Înțelegerea schimbării demografice</i>	13
<i>Strategia europeană pentru ocuparea locurilor de muncă</i>	13
<i>Metoda deschisă de coordonare în incluziunea socială și protecția socială</i>	14
<i>Combaterea discriminării pe motiv de vârstă</i>	16
<i>Oportunități egale pentru persoanele cu dizabilități</i>	16
<i>O strategie pentru egalitatea de gen</i>	16
<i>Inovarea socială</i>	17
<i>Programul UE pentru ocuparea forței de muncă și solidaritate socială (Progress)</i>	17
<i>Prioritățile din domeniul sănătății publice, promovarea și finanțarea activității fizice</i>	17
<i>Promovarea accesibilității și a mobilității</i>	18
<i>Promovarea TIC pentru o îmbătrânire activă</i>	18
<i>Încurajarea formării pe tot parcursul vieții</i>	19
<i>Concluzie</i>	19

Introducere

Anul European al Îmbătrânirii Active și al Solidarității între Generații 2012 încearcă să stimuleze părțile interesate de la toate nivelurile să își stabilească obiective ambițioase și să ia măsuri prin care să permită societăților noastre să facă față îmbătrânirii demografice prin consolidarea contribuției persoanelor mai în vârstă în cadrul societății și sporirea independenței acestora.

Este o inițiativă oportună, ținând cont de faptul că persoanele care fac parte din cohortele numeroase născute în anii 1940 și 1950 ating acum vârsta de pensionare. Prin urmare, schimbarea demografică se produce chiar acum în UE, având consecințe sociale, economice, bugetare și politice semnificative.

Se observă îndeosebi două tendințe. În primul rând, totalul populației de vârstă activă (15-64 de ani) va scădea cu 20,8 milioane între 2005-2030, odată cu pensionarea generației baby-boom. Acest fenomen are implicații uriașe pentru viitorul locurilor de muncă și al creșterii economice în UE, precum și pentru caracterul durabil al sistemelor de sănătate și de protecție socială, care se confruntă cu o diferență tot mai pronunțată între nevoile de cheltuieli și veniturile încasate din impozite și contribuții.

În al doilea rând, numărul persoanelor în vârstă este într-o creștere rapidă. Se preconizează o creștere cu 57,1 % a numărului persoanelor de peste 80 de ani în intervalul 2010-2030⁽¹⁾. Vom avea deci cu 12,6 milioane de oameni de peste 80 de ani în Europa, acest fapt având implicații semnificative pentru serviciile de sănătate și de îngrijire.

Schimbarea demografică poate fi gestionată printr-o abordare pozitivă, axată pe potențialele grupelor de vârstă înaintată. Conceptul îmbătrânirii active se află în centrul acestei reacții pozitive față de schimbările demografice, ceea ce este esențial pentru menținerea solidarității între generații. Îmbătrânirea activă are trei dimensiuni principale:

1. crearea posibilității ca atât femeile, cât și bărbații să rămână mai mult timp în viața activă – depășind barierele structurale (inclusiv lipsa sprijinului pentru carierele informale) și oferind stimulente adecvate, numeroase persoane în vârstă pot fi ajutate să rămână active pe piața muncii, fapt ce creează avantaje la nivelul sistemului și la nivel individual;
2. facilitarea cetățeniei active prin asigurarea unor medii care valorifică aportul posibil la societate al femeilor și al bărbaților în vârstă;
3. crearea posibilității ca atât femeile, cât și bărbații să se mențină sănătoși și să trăiască independent pe măsură ce înaintează în vârstă, printr-o abordare a îmbătrânirii active pe tot parcursul vieții, combinată cu locuințe adaptate și medii locale care să le permită persoanelor în vârstă să rămână cât mai mult în locuința proprie.

Numai printr-o îmbătrânire activă va reuși Europa să facă față provocărilor schimbării demografice; de aceasta depind prosperitatea sa și coeziunea socială viitoare.

Strategia Europa 2020 a UE urmărește asigurarea unei creșteri inteligente, durabile și incluzive, cu niveluri ridicate în ceea ce

privește ocuparea a forței de muncă, productivitatea și coeziunea socială. Strategia a stabilit cinci obiective specifice pe care UE trebuie să le realizeze până în 2020, inclusiv o rată de ocupare a forței de muncă de 75 % pentru toate persoanele între 20-64 de ani și o reducere cu cel puțin 20 de milioane a numărului persoanelor supuse (riscului) sărăciei și excluziunii sociale⁽²⁾.

Îmbătrânirea activă reprezintă o componentă esențială a strategiei Europa 2020, a cărei reușită depinde în mare măsură de crearea posibilității unei contribuții depline a vârstnicilor în cadrul și în afara pieței muncii. Persoanelor în vârstă trebuie să li se permită să rămână active ca angajați, consumatori, îngrijitori, voluntari și cetățeni.

Studiul Eurobarometru privind îmbătrânirea activă

Conform unui studiu Eurobarometru din 2012, majoritatea europenilor (60 %) resping necesitatea creșterii vârstei de pensionare. Respingerea cea mai puternică s-a înregistrat în România (87 %), Letonia (86 %) și Slovacia (83 %). Numai în Danemarca (58 %), Țările de Jos (55 %), Irlanda (53 %), Regatul Unit (51 %) și Austria (49 %), majoritatea respondenților aprobă necesitatea creșterii vârstei oficiale de pensionare.

Această respingere nu înseamnă însă că europenii nu sunt pregătiți sau dispuși să ia în calcul posibilitatea de a lucra mai mulți ani. Aproximativ 61 % sunt în favoarea ideii că ar trebui să fie permisă continuarea activității după atingerea vârstei oficiale de pensionare, iar 53 % resping ideea unei vârste la care pensionarea să fie obligatorie.

Îmbătrânirea activă reprezintă baza solidarității dintre generații – un obiectiv al UE înscris în articolul 3 al Tratatului de la Lisabona. Acest lucru înseamnă că vârstnicii pot prelua controlul asupra propriilor vieți și pot contribui în cadrul societății, putându-se face mai mult pentru acele persoane în vârstă care depind în cea mai mare măsură de sprijinul celorlalți.

Anul European al Îmbătrânirii Active și al Solidarității între Generații 2012 urmărește crearea unui impuls nou pentru atingerea obiectivelor stabilite, inclusiv a obiectivelor mai largi privind economia și societatea, prin conștientizarea acestor aspecte vitale, prin schimbarea atitudinilor și prin implicarea tuturor nivelurilor societății într-un efort de a le oferi vârstnicilor oportunități mai bune de a rămâne activi și de a participa ca membri deplin ai societății alături de generațiile mai tinere.

Comisia Europeană speră ca Anul să dea naștere unor noi acțiuni și angajamente din partea statelor membre, a autorităților locale și regionale, a partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile, pentru a promova îmbătrânirea activă și a întări astfel solidaritatea dintre generații. Fiecare dintre acești actori trebuie să

⁽¹⁾ Scenariul de bază Eurostat.

⁽²⁾ Alte obiective se referă la educație, la schimbările climatice și la energie, precum și la sumele alocate pentru cercetare și dezvoltare.
http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/targets/index_ro.htm

aducă o contribuție specifică și să privească Anul ca pe o ocazie de a analiza ce altceva se poate face pentru promovarea îmbătrânirii active.

Acest aspect este valabil și pentru UE, care, deși are numai o competență limitată în numeroase domenii-cheie ale agendei îmbătrânirii active, poate totuși să contribuie în mod semnificativ la susținerea acțiunilor întreprinse în statele membre. Această broșură definește acțiunile UE pentru încurajarea îmbătrânirii active. Ea prezintă instrumentele care pot susține o politică a îmbătrânirii active:

- legislația europeană;
- finanțarea din partea UE prin fondurile structurale și Fondul de coeziune;
- inițiativele europene privind cercetarea și inovarea;
- numeroase strategii, programe, procese și inițiative de la nivel comunitar concepute cu scopul de a facilita învățarea reciprocă dintre statele membre și regiuni.

Broșura tratează măsurile existente la nivelul UE, analizând totodată și altele aflate încă în discuție, cum ar fi actele legislative în curs de adoptare și propunerile pentru programele de finanțare din noul ciclu de buget 2014-2020.

1. Îmbătrânirea activă și obiectivele și valorile fundamentale ale UE

Angajamentul UE față de agenda îmbătrânirii active pornește din valorile sale esențiale, definite în tratate. **Tratatul de la Lisabona** din 2009 a confirmat că „Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept și pe respectarea drepturilor omului ⁽³⁾ ... Uniunea combate excluziunea socială și discriminările și promovează justiția și protecția sociale, egalitatea între femei și bărbați [și] solidaritatea între generații.” ⁽⁴⁾

Cea mai puternică și mai explicită manifestare a acestor valori se poate găsi în **Carta drepturilor fundamentale a UE**, care este obligatorie din punct de vedere juridic pentru acțiunile oricărui organism al UE, aplicându-li-se și statelor membre în implementarea de către acestea a legislației UE. Capitolul Cartei referitor la egalitate conține două articole (a se vedea caseta) care evidențiază legăturile cu agenda privind îmbătrânirea activă.

De asemenea, Carta conține și alte drepturi relevante în cazul obiectivelor îmbătrânirii active, în domenii precum egalitatea de gen, securitatea socială, asistența medicală și educația.

UE a semnat **Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap**, care se referă la autonomia individuală, la nediscriminare, la participarea deplină și eficace în cadrul societății, la egalitatea de șanse și la accesibilitate. Acestea sunt aspecte-cheie ale îmbătrânirii active pentru numeroase persoane care au ajuns să sufere de o dizabilitate.

În plus, în articolul 6 alineatul (2) al Tratatului privind Uniunea Europeană, UE se angajează să adere la **Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale** (a Consiliului Europei), document prin care se înființează Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Comisia Europeană a creat **portalul e-justiție** pentru a-i ajuta pe oameni să înțeleagă drepturile acordate de aceste instrumente și modul în care se pot aplica ele.

Îmbătrânirea activă în Carta drepturilor fundamentale a UE

Articolul 21 alineatul (1) – Nediscriminarea

Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe orice motiv [inclusiv un handicap sau vârsta].

Articolul 25 – Drepturile persoanelor în vârstă

Uniunea recunoaște și respectă dreptul persoanelor în vârstă de a duce o viață demnă și independentă și de a participa la viața socială și culturală.

⁽³⁾ Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană: articolul 2.

⁽⁴⁾ Ibidem, articolul 3.

2. Legislația UE în sprijinul îmbătrânirii active

Deși domeniile cele mai relevante pentru îmbătrânirea activă rămân în primul rând o responsabilitate a statelor membre, există mai multe domenii-cheie în care legislația UE contribuie la agenda de ansamblu privind îmbătrânirea activă. Asemenea legi pot fi adoptate numai cu privire la aspectele asupra cărora UE are putere de acțiune în baza tratatelor.

Combaterea discriminării

O **directivă** este un act legislativ al UE prin care li se impune statelor membre adoptarea unor prevederi legale pentru atingerea unui anumit obiectiv, fără a prevedea însă cu exactitate forma și mijloacele de implementare.

Implementarea valorilor esențiale ale UE definite în tratate implică abordarea diferitor tipuri de discriminare, inclusiv a discriminării bazate pe vârstă și pe vreo dizabilitate. Discriminarea bazată pe vârstă amenință capacitatea persoanelor de a participa din plin la piața muncii și la societatea în ansamblu. De asemenea, discriminarea subminează eforturile depuse de societate pentru a atinge obiectivele de ocupare a forței de muncă și a trata provocările schimbării demografice.

Abordarea discriminării de vârstă pe piața muncii este esențială pentru realizarea îmbătrânirii active în cadrul ocupării forței de muncă. Concomitent cu solicitarea și încurajarea prelungirii activității lucrătorilor mai în vârstă, este esențial să existe oportunități de ocupare a forței de muncă pentru aceștia. Discriminarea bazată pe vârstă limitează în mod nedrept gama oportunităților disponibile lucrătorilor mai în vârstă.

În anul 2000, UE a adoptat **Directiva 2000/78/CE** a Consiliului, prin care se creează un cadru general pentru combaterea discriminării pe motive de apartenență religioasă, handicap, vârstă sau orientare sexuală în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă. Conform acesteia, statele membre au obligația de a scoate în ilegalitate tratamentul inegal al persoanelor, inclusiv pe motive de vârstă și handicap, în domeniul încadrării în muncă, al ocupării forței de muncă și al activităților nesalariate, inclusiv în ceea ce privește condițiile de recrutare, promovarea, formarea profesională, condițiile de muncă și afilierea la vreo organizație.

Directiva le impune statelor membre să implementeze legi naționale care să interzică discriminarea directă și indirectă, precum și hărțuirea și represaliile pe motivul vârstei. Diferențele de tratament pe criterii de vârstă sunt permise numai atunci când ele sunt obiectiv justificate de un scop legitim al pieței muncii și dacă mijloacele de realizare a acestui scop sunt adecvate și necesare.

Toate statele membre au transpus acest principiu al nediscriminării în legislația lor națională. Comisia Europeană a monitorizat acest proces, lansând, ori de câte ori a fost necesar, proceduri de încălcare a dreptului comunitar împotriva statelor membre care nu au implementat în mod satisfăcător principiile directivei.

Anticipând Anul european 2012, Equinet, Rețeaua europeană a organismelor de promovare a egalității a publicat în septembrie

2011 un raport privind **Abordarea îmbătrânirii și a discriminării** (Tackling Ageism and Discrimination), pe baza unui studiu asupra activității organismelor de promovare a egalității în ceea ce privește vârsta.

Curtea Europeană de Justiție (CEJ) a afirmat că principiul nediscriminării pe bază de vârstă este un principiu general al legislației UE, în sensul că el constituie o aplicare concretă a principiului general al egalității de tratament ⁽⁵⁾. Pentru un studiu detaliat referitor la interpretările date de CEJ unor aspecte-cheie precum vârsta de pensionare și cea de recrutare, consultați *Evolution of ECJ Case-Law on Age Discrimination* (Evoluția jurisprudenței CEJ privind discriminarea pe motiv de vârstă), Robin Allen QC ⁽⁶⁾.

Propuneri de legi

Combaterea discriminării în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii

Comisia Europeană a adoptat o propunere pentru o directivă de interzicere a discriminării pe motiv de vârstă (printre alte motive) în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii, protecția socială și educația.

Această directivă ar finaliza cadrul legislativ al UE referitor la egalitatea de tratament pe motiv de vârstă. Actul este încă în curs de negociere în Consiliu.

Accesibilitatea

Comisia Europeană analizează posibilitatea elaborării unui nou Act european privind accesibilitatea, în vederea îmbunătățirii accesibilității bunurilor și a serviciilor pentru consumatori.

Actul s-ar concentra asupra consumatorilor potențial vulnerabili, cum ar fi persoanele cu dizabilități și persoanele mai în vârstă. O consultare publică pe această temă s-a încheiat în februarie 2012.

Legislația privind egalitatea de gen

Egalitatea dintre femei și bărbați este una dintre valorile comune pe care este întemeiată Uniunea, iar tratatele includ promovarea acesteia printre sarcinile Uniunii. Articolul 23 al Cartei drepturilor fundamentale a UE prevede că „egalitatea dintre femei și bărbați trebuie asigurată în toate domeniile, inclusiv în ceea ce privește încadrarea în muncă, munca și remunerarea.

UE a adoptat mai multe **directive specifice privind egalitatea între femei și bărbați** care contribuie la realizarea obiectivelor de îmbătrânire activă. Directivele realizează acest lucru prin abordarea unor domenii-cheie ale inegalității de gen care limitează accesul la oportunitățile de încadrare în muncă și de educație și formare pe tot parcursul vieții. Aceste inegalități au

⁽⁵⁾ A se vedea cauzele CEJ: C-144/04 Mangold (2005) și C-555/07 Seda Küçükdeveci (2010).

⁽⁶⁾ <http://www.cloisters.com/news-pdf-downloads/robin-allen-qc-evolution-of-ecj-case-law-march-2011.pdf>

drept rezultat o pensie mai mică și riscuri de sărăcie sporite la bătrânețe pentru femeile mai vârstnice.

Dintre actele legislative privind egalitatea între femei și bărbați, o relevanță deosebită pentru îmbătrânirea activă o au directivele privind:

- punerea în aplicare a principiului **egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (2006/54/CE)**. Această directivă reformulată încorporează directivele aplicabile anterior privind:
 - remunerarea egală (75/117/CEE);
 - tratamentul egal referitor la accesul la încadrarea în muncă, la formarea profesională și la promovare, precum și la condițiile de muncă (76/207/CEE, directivă modificată prin 2002/73/CE);
 - regimurile de securitate socială în plan ocupațional (86/378/CEE, directivă modificată prin 96/97/CEE);
- aplicarea treptată a principiului **egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale (79/7/CEE)**;
- aplicarea principiului **egalității de tratament între bărbații și femeile care desfășoară o activitate independentă (2010/41/UE)**. Din august 2012, această directivă abrogă directiva anterioară (86/613/CEE);
- implementarea principiului **egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii și furnizarea acestora (2004/113/CE)**.

La aceste directive se adaugă acțiunile fără caracter legislativ din contextul strategiei UE pentru egalitatea între femei și bărbați 2010-2015 (a se vedea p. 16) și finanțarea acordată în baza programului UE de ocupare a forței de muncă și solidaritate, Progress (p. 17).

Sănătatea și siguranța ocupațională

Sănătatea și siguranța la locul de muncă sunt esențiale pentru prevenirea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale. Asigurarea sănătății și a siguranței lucrătorilor pe tot parcursul carierei acestora este o condiție pentru o viață profesională durabilă și pentru o îmbătrânire activă și sănătoasă după pensionare. Este o parte importantă a măsurilor cuprinzătoare de a face posibilă și a încuraja continuarea activității mai mulți ani, sprijinind astfel caracterul durabil al sistemelor de pensii.

UE a adoptat o serie de **directive privind sănătatea și siguranța la locul de muncă**, stabilind cerințe generale referitoare la prevenirea și protecția împotriva riscurilor profesionale la locul de muncă. Statele membre trebuie să se asigure că legislația lor națională respectă aceste directive și că ele sunt aplicate în mod eficient.

Comisia Europeană sprijină eforturile statelor membre prin campanii și inițiative de conștientizare la nivel european, în contextul unei strategii multianuale privind sănătatea și siguranța la locul de muncă (2007-2012), care este în curs de evaluare. **Agentia Europeană pentru Securitate și Sănătate la Locul de Muncă (EU-OSHA)** este un partener-cheie în această strategie.

Securitatea socială și libera circulație

Pentru a putea îmbătrâni activ, cetățenii UE trebuie să se și poată bucura de drepturile lor de protecție socială oriunde în UE. UE a convenit asupra unor măsuri cu rolul de a proteja accesul

persoanelor care sunt sau au fost mobile din punct de vedere geografic la sistemele de securitate socială sau de protecție socială care să le permită vârstnicilor să participe la societate și să trăiască independent.

Dialogul social și îmbătrânirea activă

Comisia Europeană încurajează „dialogul social” bilateral dintre organizațiile de afaceri și sindicate, precum și participarea la un dialog trilateral. Au luat astfel naștere **acordurile-cadru**, dintre care unele au fost încorporate în legislația europeană. Acestea pot fi deosebit de relevante pentru îmbătrânirea activă pe piața muncii, în aspecte cum ar fi:

- Concediul pentru creșterea copilului
- Lucrul cu normă parțială
- Munca pe durată determinată
- Munca de la distanță
- Condițiile de muncă pentru angajații temporari

S-a discutat referitor la prelungirea concediului de creștere a copilului până la concediul filial (îngrijirea oricărui membru al familiei aflat în întreținere), precum și la extinderea obiectivelor privind îngrijirea copilului și a prevederilor care să acopere serviciile de îngrijire pentru toate persoanele aflate în întreținere.

Un **regulament european privind coordonarea sistemelor de securitate socială (883/2004)** le asigură cetățenilor posibilitatea de a acumula drepturi sociale chiar dacă s-au aflat sub jurisdicții diferite pe parcursul carierei lor și de a se bucura de pensiile lor statutare și de protecție socială oriunde în UE.

Acumularea drepturilor la pensie ocupațională (pilonul al doilea) ale persoanelor care călătoresc peste frontiere nu este încă protejată într-un mod similar de legislația UE. **Directiva 98/49/CE din 29 iunie 1998** garantează că persoanele care călătoresc peste frontiere își pot primi drepturile la pensie ocupațională oriunde în UE și că nu sunt tratate mai puțin favorabil decât persoanele care își schimbă locul de muncă în cadrul țării lor, dar deocamdată este în curs de formulare **o legislație pentru a asigura posibilitatea lucrătorilor mobili de a dobândi drepturi la pensie și de a păstra aceste drepturi** după ce părăsesc un sistem de pensie ocupațională.

Drepturile la pensie ocupațională, nu doar ale lucrătorilor care călătoresc peste granițe, sunt protejate prin două directive europene. Una dintre ele se referă la **instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale (2003/41/CE)** și prevede supravegherea transfrontalieră și reguli pentru sistemele de pensie ocupațională de pe piața internă. Cealaltă directivă se referă la **protecția lucrătorilor salariați în cazul insolvenței angajatorului (2008/94/CE)** și le impune statelor membre să ia măsuri pentru a proteja drepturile la pensie ocupațională.

Accesul la asistență medicală este deosebit de important pentru persoanele mai în vârstă. Regulamentul privind coordonarea legislațiilor de securitate socială (883/2004) prevede accesul egal la asigurarea statutară de sănătate și la sistemele de asistență medicală pentru persoanele care călătoresc peste granițe. În plus, **Directiva privind drepturile pacienților în cadrul asistenței medicale transfrontaliere (2011/24/UE)** protejează dreptul pacienților de a primi toate informațiile de care au nevoie pentru a beneficia de asistență medicală într-un alt stat membru al UE.

3. Sprijinirea îmbătrânirii active prin fondurile structurale europene și Fondul de coeziune

O proporție însemnată a bugetului UE se folosește pentru a sprijini eforturile statelor membre de a crea locuri de muncă, de a promova dezvoltarea economică și de a realiza coeziunea socială, economică și teritorială în întreaga Uniune. Îmbătrânirea activă și sănătoasă este un element central al îndeplinirii acestor obiective de ansamblu, beneficiind astfel de o atenție sporită din partea programelor și a proiectelor de finanțare.

Fondul social european (FSE)

Având un buget de 75 de miliarde de euro pentru perioada de programare 2007-2013, FSE promovează crearea și îmbunătățirea locurilor de muncă prin finanțarea unor inițiative care ajută oamenii din întreaga Europă, și în special pe cei din țările mai puțin prospere, să își perfecționeze competențele și perspectivele profesionale. Comisia Europeană aprobă prioritățile de finanțare, nefiind însă direct implicată în selectarea proiectelor, care sunt gestionate prin **autoritățile de management** din fiecare țară.

FSE este o sursă importantă de inovare, experimentare și progres în promovarea îmbătrânirii active la locul de muncă în Europa. El a fost deja folosit pentru a finanța inițiative din partea unei varietăți bogate de organisme pentru formarea și reconvertirea profesională a lucrătorilor mai în vârstă și combaterea discriminării de vârstă pe piața muncii și la locul de muncă.

FSE a finanțat proiecte locale și regionale care testează modalități noi și creative de a permite îmbătrânirea activă la locul de muncă și a creat, de asemenea, rețele transnaționale care promovează schimbul ideilor și al politicilor bune concepute.

În octombrie 2011, Comisia a propus reguli pentru viitoarea politică de coeziune, inclusiv pentru FSE. Propunerea prevede o creștere în ansamblu a finanțării FSE până la 84 de miliarde de euro pentru perioada de programare 2014-2020. Promovarea îmbătrânirii active și sănătoase este una dintre prioritățile de investiții ale FSE propuse pentru noua perioadă.

Fondul european de dezvoltare regională (FEDR)

FEDR are un buget de 201 miliarde de euro în perioada de programare actuală, 2007-2013, pentru sprijinirea inițiativelor de promovare a dezvoltării economice și sociale generale a regiunilor Europei, de reducere a discrepanțelor acordând ajutor în special regiunilor celor mai defavorizate și de sporire a accesului egal la serviciile publice. FEDR alocă o finanțare semnificativă pentru dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor sociale și de sănătate, în vederea formulării unor reacții naționale și regionale la unele dintre provocările îmbătrânirii societății, inclusiv prin transformări ale sistemelor sociale și de asistență medicală.

O rețea pentru promovarea unui rol mai eficient al FSE în încurajarea îmbătrânirii active

Rețeaua **ESF-AGE** este formată din autorități publice din 14 state membre și regiuni. Partajând și reunind cunoștințele și bunele practici, acestea definesc, validează și diseminează linii directoare și alte instrumente pentru a susține factorii politici și alte părți interesate la pregătirea, dezvoltarea și implementarea strategiilor de gestionare a vârstei în noua perioadă de programare.

În contextul cooperării teritoriale europene, proiectele care vizează îmbătrânirea activă și sănătoasă sunt sprijinite prin subprogramul Interreg IV-C și prin programul URBACT.

Două dintre subprogramele acestuia – cu finanțare comună din partea FEDR și din partea statelor membre participante – prevăd o susținere specială a inițiativelor de dezvoltare regională care pot contribui la obiectivul îmbătrânirii active și sănătoase.

Un proiect Interreg IV referitor la îmbătrânirea în orașele mari, denumit Q-ageing (Îmbătrânirea de calitate în mediul urban) a reprezentat o colaborare între nouă orașe și organizații pentru partajarea de informații și idei privind îmbunătățirea serviciilor publice și a mediului urban, astfel încât să fie satisfăcute nevoile emergente ale unei populații în curs de îmbătrânire.

Subprogramul **Interreg IVC** a finanțat inițiative care promovează întreprinzătorii în vârstă, inovarea în afaceri de-a lungul generațiilor, tehnologiile de asistență medicală, viața independentă și orașele pentru toate vârstele. Aceste proiecte au făcut parte dintr-o abordare generală de susținere a schimbului de bune practici, idei noi și planificare strategică între regiuni, cu scopul creării de politici mai bune pentru locuri de muncă și creștere economică.

Subprogramul **Urbact II** din cadrul Urban II a finanțat rețele ale orașelor pentru căutarea de soluții la provocările urbane importante de natură economică, ecologică și socială, în special în ceea ce privește îmbătrânirea populațiilor. Proiectul a finanțat rețele vizând aspecte cum ar fi abordarea barierelor în calea angajării lucrătorilor mai în vârstă în orașe, aspecte privind accesibilitatea și securitatea urbană, precum și strategii eficiente de promovare a potențialului pozitiv al generației tinere.

Programul pentru regiunea Mării Baltice, prin investițiile FEDR, consolidează dezvoltarea în vederea unei abordări transfrontaliere durabile, competitive și integrate din punct de vedere teritorial. Îmbătrânirea este una dintre temele pe care acest program dorește să le trateze.

Exemplu: un proiect Urbact II pentru învățarea reciprocă

ActiveAge a fost un proiect de cooperare interregională pentru promovarea activă a învățării între nouă orașe europene, cu scopul de a dezvolta metodologii comune, de a identifica bune practici și de a spori capacitatea orașelor de a face față schimbării demografice. Proiectul a analizat aspecte-cheie precum: „vârsta și economia” (concentrându-se în special asupra condițiilor pentru prelungirea vieții active); „vârsta și asistența medicală”, precum și „vârsta și incluziunea”, luându-se în calcul acțiuni pentru asigurarea cetățeniei active și a accesului la locuințe adecvate.

În Cadrul financiar multianual 2014-2020, Comisia propune alocarea a 376 de miliarde de euro pentru instrumentele politicii de coeziune. Conform acestei propuneri, FEDR ar beneficia de până la 183 de miliarde de euro din partea fondurilor structurale în ansamblu. Prioritățile de investiții reflectă, în mare, și ar trebui să susțină implementarea obiectivelor principale și a inițiativelor strategiei Europa 2020, astfel încât acestea să devină foarte relevante și pentru obiectivele îmbătrânirii active care au legătură cu încadrarea în muncă, participarea în cadrul societății și viața sănătoasă și independentă.

Cooperarea din regiunea Mării Baltice cu privire la îmbătrânire: „Best Agers”

Inițiativa „**Best Agers**” vizează persoanele cu vârsta de cel puțin 55 de ani. Obiectivul îl reprezintă promovarea inovării de-a lungul generațiilor și reunirea „celor mai buni vârstnici” pentru a colabora cu tinerii în domeniul afacerilor și al dezvoltării abilităților, generând noi idei și împărtășind experiențe și cunoștințe.

Fondul de coeziune

Fondul de coeziune este instrumentul financiar folosit de către UE pentru a atinge obiectivul de convergență dintre statele membre cele mai puțin dezvoltate și cele mai dezvoltate din UE. Obiectivul acestuia îl reprezintă reducerea decalajelor economice și sociale și stabilizarea economiilor statelor membre. Bugetul de 69,6 miliarde de euro pentru perioada 2007-2013 este alocat numai statelor membre mai sărace, al căror venit național brut (VNB) pe cap de locuitor este mai mic de 90% din media Comunității.

Fondul susține în special proiectele de mediu și de infrastructură a transporturilor din aceste țări. Dezvoltând sisteme de transport accesibile, Fondul poate contribui la îmbătrânirea activă. Mai mult, reforma sectorului public din domeniul social și al asistenței medicale, cu un accent deosebit asupra îmbătrânirii, a fost identificată ca obiectiv-cheie al politicii de coeziune după 2013.

Fondul european pentru agricultură și dezvoltare rurală (FEADR)

Având un buget de 96 de miliarde de euro pentru perioada de programare 2007-2013, FEADR reprezintă instrumentul financiar al UE pentru susținerea dezvoltării rurale. Acesta sprijină activitățile de sporire a competitivității sectorului agricol și forestier, a diversificării economiei rurale, de îmbunătățire a condițiilor de mediu și de creștere a atractivității mediului rural și a calității vieții în zonele rurale.

Combaterea izolării persoanelor vârstnice în zonele rurale

Village Meeting Point (Punctul de întrunire din sat) este un proiect finanțat din FEADR. Acesta a creat un loc de întrunire pentru vârstnicii, până atunci izolați, din satul danez Idestrup. Proiectul a inclus facilități și cursuri de formare IT, un centru de fitness, o cafenea și un mic magazin, facilitând astfel într-o mare măsură îmbătrânirea activă în comunitate.

FEADR finanțează în special proiecte care sprijină dezvoltarea serviciilor sociale și a infrastructurii sociale în beneficiul comunităților tot mai în vârstă din zonele rurale. Numeroase zone rurale sunt afectate în mod deosebit de schimbarea demografică datorită faptului că tinerii pleacă în căutarea unor oportunități profesionale și educaționale în alte părți, lăsând în urmă o generație în curs de îmbătrânire rapidă.

Diversitatea bogată de activități de promovare a îmbătrânirii active care sunt eligibile pentru sprijin prin FEADR include promovarea cunoștințelor și a potențialului uman prin servicii de formare profesională și de consiliere, prin diversificarea spre activitățile non-agricole și promovarea serviciilor locale în zonele rurale (7).

Programele de dezvoltare rurală sprijină, de asemenea, proiecte bazate pe „abordarea Leader”. Această abordare permite parteneriatelor locale să conceapă proiecte care să vizeze probleme locale foarte concrete – legate, de exemplu, de îmbătrânirea comunităților, de lipsa oportunităților de angajare și a unor servicii publice adecvate pentru vârstnici.

Propunerea Comisiei pentru sprijinirea dezvoltării rurale de către FEADR pentru perioada de programare 2014-2020 [COM (2011) 627] prevede acțiuni posibile pentru comunitățile în curs de îmbătrânire din zonele rurale, cum ar fi transferul de cunoștințe și acțiuni de informare, servicii consultative, servicii de bază și reînnoirea satelor, dezvoltarea fermelor și a afacerilor, precum și înființarea și sprijinirea strategiilor de dezvoltare locală pe tema îmbătrânirii active în zonele rurale în cadrul „abordării Leader”.

(7) Baza de date cu proiecte a PDR demonstrează cum se utilizează FEADR în practică: http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rdp_view/en/view_projects_en.cfm

4. Cercetare și inovare

UE are un rol important în sprijinirea și coordonarea cercetării și a inovării, inclusiv în domeniul îmbătrânirii active și sănatoase. Principalul său instrument de finanțare este cel de al șaptelea program-cadru, dar se pot mobiliza și din alte surse fonduri pentru cercetare și inovare. În plus, UE poate promova parteneriatele care pot dezvolta sinergii prin reunirea resurselor și printr-o mai bună coordonare a eforturilor de cercetare.

Al șaptelea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (PC7)

PC7 are un buget total de 50,5 miliarde de euro pentru perioada 2007-2013 și cofinanțează cercetări transnaționale, dezvoltări tehnologice și proiecte demonstrative care oferă răspunsuri la provocările cu care se confruntă Europa în economia globală bazată pe cunoaștere.

Programul asigură cadrul general pentru toate inițiativele de cercetare ale UE, inclusiv cele prin care se caută răspunsuri la schimbarea demografică. Prin numeroasele sale direcții de cercetare⁽⁸⁾, programul a finanțat proiecte care acoperă o varietate impresionantă de discipline, teme și instrumente legate de îmbătrânirea activă și sănătoasă, inclusiv:

- cercetări fundamentale asupra îmbătrânirii, pentru descoperirea mecanismelor îmbătrânirii și ale longevității;
- inovații tehnologice pentru susținerea vieții independente a cetățenilor vârstnici;
- e-incluziune și e-sănătate;
- transporturi în comun mai accesibile;
- soluții TIC pentru prelungirea vieții active din punct de vedere profesional;
- cercetări privind noi tratamente pentru bolile mai frecvente ale populațiilor vârstnice;
- sănătate publică și științe sociale.

Proiectele finanțate de UE sunt documentate pe site-ul **CORDIS**, serviciul comunitar de informare privind cercetarea și dezvoltarea.

Multilinks (PC7 – Cooperare – științe socioeconomice)

Multilinks a explorat realitățile schimbării demografice, solidarității dintre generații, bunăstării și integrării sociale pentru a oferi baza unei mai bune formulări de politici în vederea evitării riscului de excluziune socială pentru toate grupurile de vârstă.

Următorul program-cadru al UE pentru cercetare și inovare, **Orizont 2020**, va avea, conform propunerii Comisiei, un buget de 80 de milioane de euro pentru perioada 2014-2020 și se va concentra pe implementarea **Uniunii Inovării**, o inițiativă reprezentativă a agendei Europa 2020. Obiectivul programului-cadru va fi de a transforma ideile inovatoare în descoperiri care să vizeze

provocări-cheie ale societății, cum ar fi îmbătrânirea activă, și de a câștiga avantaje competitive în scopul promovării locurilor de muncă și a creșterii. El va fi însoțit de un set de măsuri menite să continue dezvoltarea **Spațiului European de Cercetare**. Sunt prevăzute faze de parcurs pentru formularea unor strategii generale privind cercetarea asupra îmbătrânirii.

Politica de coeziune în sprijinul cercetării și al inovării

Politica de coeziune a UE este puternic axată pe inovare, ceea ce reprezintă o cerință a liniilor directe comunitare strategice privind politica de coeziune pentru perioada de programare 2007-2013. Liniile directe subliniază că, pentru a promova dezvoltarea durabilă și a consolida competitivitatea, este esențial să concentrăm resursele asupra cercetării și inovării (CDTI), asupra antreprenoriatului, a TIC, precum și a formării și adaptabilității lucrătorilor.

Măsurile legate de inovare sunt incluse în majoritatea celor 455 de programe operaționale, prevăzându-se o investiție de 86 de miliarde de euro (din care aproximativ 7 miliarde de euro din FEDR și 14 miliarde din FSE). Politica de coeziune, cu sistemul său de proiectare și predare care cuprinde guvernarea la niveluri multiple, este singura capabilă să ofere o abordare sistemică a inovării, care să includă toate regiunile.

Programul-cadru pentru competitivitate și inovație (CIP)

Având un buget de 3 621 de milioane de euro pentru perioada 2007-2013, **CIP** susține activitățile de inovare – inclusiv ecoinovația și utilizarea mai bună a TIC, în special în rândul IMM-urilor, cărora le este adesea dificil să acceseze fonduri pentru asemenea activități.

CIP a sprijinit diferite întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri) la dezvoltarea de activități inovatoare ca răspuns la provocările și oportunitățile schimbării demografice și ca soluție la problema îmbătrânirii active.

CIP are trei subprograme, fiecare dintre ele putând fi direct relevant pentru obiectivele îmbătrânirii sănatoase și active:

1. Programul pentru inovație și spirit antreprenorial (**EIP**) poate finanța practici inovatoare legate de angajarea lucrătorilor mai în vârstă sau de furnizarea unor produse inovatoare pentru consumatorii mai în vârstă.
2. Programul de sprijinire a politicii în materie de tehnologie a informațiilor și comunicațiilor (**PSP-TIC**) stimulează o absorbție sporită a serviciilor inovatoare bazate pe TIC, inclusiv TIC pentru sănătate, îmbătrânire și incluziune.
3. Programul Energie inteligentă – Europa (**IEE**) poate avea în vedere aspectele referitoare la mobilitatea ecologică, acestea putând și ele să reducă obstacolele din calea îmbătrânirii active.

Comisia propune un nou Program pentru competitivitatea întreprinderilor și a IMM-urilor (**COSME**) pentru 2014-2020, cu un buget de 2,5 miliarde de euro. Acest program va include numai partea referitoare la competitivitate din **CIP**. Partea de inovație din CIP se va transforma în proiectul Orizont 2020.

⁽⁸⁾ A se vedea „Understanding the Seventh Framework Programme” („Înțelegerea celui de Al șaptelea program-cadru”) la adresa http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm?pg=understanding

InCasa (PSP-TIC)

InCasa a dezvoltat un sistem bazat pe TIC pentru a integra monitorizarea sănătății și a mediului axată pe utilizator și o rețea de servicii specializate care să protejeze vârstnicii sensibili și să prelungească perioada cât aceștia pot locui în mod corespunzător în locuința lor.

AENEAS (IEE)

Aeneas s-a dorit a fi un proiect european de referință pentru obținerea mobilității eficiente din punct de vedere energetic într-o societate în curs de îmbătrânire. Proiectul a promovat progresul pe partea de cerere și de ofertă, încurajând mobilitatea urbană a vârstnicilor.

Programarea comună în cercetare

Programarea comună, prin parteneriate de cercetare public-public și public-privat, devine un mijloc din ce în ce mai important de abordare a provocărilor schimbării demografice din Europa. Asemenea abordări voluntare au drept scop evitarea paralelismului eforturilor de cercetare la nivel național între diferite țări și între diferite tipuri de instituții de cercetare.

Programul comun Ambient Assisted Living (Viață asistată de mediu – AAL) urmărește sporirea calității vieții pentru vârstnici. Acesta finanțează proiecte care utilizează produse inteligente și furnizarea de servicii la distanță, inclusiv servicii de îngrijire, pentru ameliorarea vieții vârstnicilor la domiciliu, la locul de muncă și în societate în general. Programul are un buget total de aproximativ 700 de milioane de euro pentru perioada 2008-2013, provenit în proporție aproximativ egală din partea entităților publice (naționale și comunitare) și a entităților private.

ALIAS (Programul comun AAL)

ALIAS a conceput un sistem de robot mobil care interacționează cu utilizatorii în vârstă și oferă asistență în viața de zi cu zi, promovând îmbătrânirea sănătoasă și viața independentă.

UE și statele membre au lansat, de asemenea, două **inițiative de programare comună** (Joint Programming Initiative – JPI) cu scopul de a facilita îmbătrânirea activă și sănătoasă. Inițiativele JPI urmăresc asigurarea unei mai bune coordonări și colaborări între programele de cercetare europene și cele naționale, inclusiv posibilitatea lansării de inițiative comune.

Inițiativa JPI **More Years, Better Lives** (Ani mai mulți, o viață mai bună) vizează provocările și oportunitățile specifice ale schimbării demografice prin dezvoltarea de noi cunoștințe multidisciplinare ca bază pentru cercetarea, inovarea și formularea de politici viitoare.

Inițiativa JPI **Neurodegenerative Disease Research** (Cercetarea bolilor neurodegenerative) are drept obiectiv final găsirea unor soluții pentru vindecarea bolilor neurodegenerative, în special a bolii Alzheimer. Inițiativa urmărește colaborarea în scopul unei

înțelegeri mai bune a bolii și al dezvoltării unor instrumente care să permită identificarea și tratamentul timpuriu, inclusiv a unor structuri de asistență pentru pacienți și familiile acestora.

Se oferă fonduri suplimentare pentru cercetarea bolii Alzheimer și prin **Inițiativa pentru medicamente inovatoare** (Innovative Medicines Initiative – IMI), un parteneriat public-privat în valoare de 2 miliarde de euro între Comisia Europeană (PC7) și Federația Europeană a Industriilor și a Asociațiilor Farmaceutice (EFPIA) pentru sprijinirea dezvoltării unor instrumente și metodologii pentru medicamente mai sigure și mai eficiente.

PharmaCog (IMI)

PharmaCog este un parteneriat paneuropean între experți – care, în mod normal, ar fi concurenți –, aceștia colaborând pentru a oferi medicamente de înaltă calitate împotriva bolii Alzheimer.

Parteneriatul european de inovare pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă

O inițiativă nouă și ambițioasă de a accelera cercetările și inovarea pentru o îmbătrânire activă și sănătoasă este proiectul-pilot **Parteneriatul european de inovare pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă**. Acesta și-a stabilit obiectivul de a prelungi cu doi ani durata medie de viață sănătoasă până în 2020. Acest lucru ar aduce un triplu beneficiu: ameliorarea stării de sănătate și a calității vieții vârstnicilor, sporirea caracterului durabil al sistemelor sociale și de asistență medicală, precum și crearea de noi oportunități de afaceri și locuri de muncă în jurul produselor inovatoare.

Abordarea parteneriatului constă în facilitarea implicării tuturor părților interesate pentru depășirea barierelor care stau în calea aplicării unor inovații practice în următoarele domenii:

1. prevenire, screening și diagnosticare timpurie;
2. tratament și vindecare;
3. viață activă și independentă a vârstnicilor.

În termeni practici, parteneriatul va căuta să reunească resursele și cunoștințele din domeniu, să elimine decalajele de cunoștințe, să accelereze procesul de inovare și să faciliteze multiplicarea și producția la scară mai largă a noilor produse și servicii. Acest lucru se va realiza în special prin supravegherea optimizării, a alinierii, a colaborării și a eficienței instrumentelor financiare actuale ale UE.

Grupul de coordonare al părților interesate a convenit, la sfârșitul anului 2011, asupra unui **plan strategic de implementare** a Parteneriatului european de inovare pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă. Acest plan prevede primul set de acțiuni specifice ale Parteneriatului care trebuie întreprinse de către autoritățile publice, de către companii și de către societatea civilă de acum și până în 2020. Acestea includ:

1. identificarea unor modalități inovatoare de a asigura respectarea de către pacienți a prescripțiilor;
2. găsirea unor soluții inovatoare de a preveni căderile și a susține diagnosticarea timpurie a vârstnicilor;
3. promovarea colaborării pentru a contribui la prevenirea declinului funcțiilor și a slăbirii fizice, cu accent pe malnutriție;

4. promovarea unor modele reușite de asistență medicală integrată pentru bolile cronice în rândul pacienților vârstnici, cum ar fi prin monitorizarea de la distanță;
5. ameliorarea absorbției soluțiilor interoperabile de viață independentă bazate pe TIC prin intermediul unor standarde globale;
6. promovarea inovării pentru clădirile, orașele și mediile cu facilități de acces și destinate vârstnicilor.

O **Comunicare privind continuarea planului strategic de implementare** din partea Comisiei Europene analizează sprijinul acordat de UE pentru aceste acțiuni prin asigurarea unui cadru de reglementare și finanțare adecvat și prin crearea unei piețe europene pentru dovezi și idei inovatoare.

5. Sprijinul UE pentru factorii politici naționali: strategiile coordonate și învățarea reciprocă

Înțelegerea schimbării demografice

Promovarea îmbătrânirii active și atingerea obiectivelor din agenda Europa 2020 au la bază o înțelegere temeinică a schimbărilor demografice fără precedent cu care se confruntă societatea modernă. UE și-a asumat un rol activ în încurajarea statelor membre, a regiunilor și a părților interesate să își dezvolte înțelegerea privind provocările și posibilele soluții, pentru a valorifica întregul potențial al unei populații în curs de îmbătrânire.

Forumul european pentru demografie reunește o dată la doi ani, începând din 2006, principalii factori politici europeni, principalele părți interesate și principalii experți pentru a discuta modul de abordare a schimbării demografice. Comisia Europeană publică un **raport european privind demografia**, în care sunt prezentate principalele fapte și cifre referitoare la schimbarea demografică și sunt discutate reacțiile politice adecvate.

În 2007, Comisia Europeană a înființat un **grup de experți pe probleme demografice**, constituit din reprezentanți din toate statele membre. Acesta are sarcina de a informa Comisia în special cu privire la aplicarea liniilor politice directe stabilite în documentul de politică al Comisiei din 2006 (a se vedea caseta). Comisia organizează **seminare și ateliere periodice de bune practici** pe probleme demografice, care sunt asimilate în activitatea grupului.

Dezvoltarea unei agende de cercetare pentru bunăstarea în cadrul familiilor

În contextul EAF, proiectul **FAMILYPLATFORM** (Platforma de familie) a fost finanțat din cel de Al șaptelea program-cadru al Uniunii Europene timp de 18 luni (octombrie 2009-martie 2011), cu scopul de a inventaria cercetările existente și de a defini o agendă de cercetare care să vizeze sporirea bunăstării familiilor din întreaga Europă.

Alianța Europeană pentru Familii (European Alliance for Families – EAF) reunește încă din 2007 reprezentanți ai UE și ai guvernelor pentru a face schimb de idei, cunoștințe și experiență. Aceasta se concentrează asupra promovării unor politici care să țină cont mai bine de familie și să le permită oamenilor – îndeosebi femeilor – să atingă un echilibru între viața profesională și cea de familie în contextul schimbării demografice și, în special, al creșterii responsabilităților de îngrijire.

Anticipând Anul european, Eurostat a publicat un set de date cuprinzător privind **îmbătrânirea activă și solidaritatea între generații: un portret statistic al Uniunii Europene în 2012**, statisticile acoperind demografia, piața muncii, tranziția de la muncă la pensie, bunăstarea și asistența medicală, condițiile de viață și participarea în cadrul societății. Un **studiu Eurobarometru privind îmbătrânirea activă**, publicat tot în ianuarie 2012, schițează atitudinile europene asupra aspectelor precum îmbătrânirea, vârstele de pensionare, munca voluntară, îngrijirea vârstnicilor și tehnologia pentru persoanele în vârstă, scoțând la iveală câteva diferențe culturale interesante.

Comunicarea Comisiei Europene privind viitorul demografic al Europei – de la provocare la oportunitate [COM(2006) 571] a definit reacțiile politicii față de schimbarea demografică, care includ o mai bună reconciliere a vieții profesionale cu cea de familie, prelungirea și sporirea calității vieții active, creșterea productivității, integrarea mai bună a imigranților, precum și finanțe publice durabile, care să garanteze sisteme de protecție socială adecvate pe termen lung.

Strategia europeană pentru ocuparea locurilor de muncă

Promovarea îmbătrânirii active la locul de muncă este atât o parte esențială a agendei privind îmbătrânirea activă, cât și un element-cheie pentru atingerea obiectivelor economice și sociale viitoare ale Europei. Este esențial să se identifice modalități de a depăși obstacolele structurale și comportamentale care împiedică lucrătorii în vârstă să rămână activi pe piața muncii.

Politicele privind ocuparea forței de muncă sunt de competența statelor membre. Totuși, UE poate să joace un rol în îndeplinirea obiectivelor comune privind ocuparea forței de muncă. Comisia Europeană monitorizează și facilitează învățarea reciprocă între statele membre pentru promovarea creării și a ameliorării locurilor de muncă în UE. **Strategia europeană privind ocuparea forței de muncă** le asigură statelor membre un cadru ⁽⁹⁾ în care să își împărtășească experiența, concluziile și ideile referitoare la politica privind ocuparea forței de muncă, Comisia contribuind cu o analiză de ansamblu și cu recomandări.

Strategia Europa 2020 a stabilit pentru 2020 un obiectiv de 75 % pentru încadrarea în muncă a femeilor și a bărbaților din UE cu vârsta de 20-64 de ani. Pentru atingerea acestei valori, Comisia încurajează statele membre să implementeze politici pentru îmbătrânirea activă, care să descurajeze utilizarea sistemelor de pensionare anticipată și să vizeze favorizarea păstrării în forța de muncă și a reintegrării lucrătorilor vârstnici.

Una dintre inițiativele europene reprezentative ale strategiei Europa 2020 este **agenda pentru noi competențe și locuri de muncă**. Aceasta subliniază importanța dezvoltării competențelor lucrătorilor mai în vârstă, care prezintă o vulnerabilitate deosebită la restructurarea economică, precum și importanța unor politici care să sprijine tranzițiile vârstnicilor pe piața muncii, în special revenirea din șomaj în cadrul forței de muncă. Programul de învățare pe tot parcursul vieții este deosebit de relevant în acest context (a se vedea p. 19).

⁽⁹⁾ A se vedea metoda deschisă de coordonare: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm

În aprilie 2012, Comisia a adoptat un nou **pachet privind ocuparea forței de muncă**, pentru a încuraja statele membre să stimuleze cererea de forță de muncă, să reducă taxele asupra muncii prestate, să susțină dezvoltarea abilităților în zonele cu potențialul cel mai ridicat de creare de locuri de muncă în viitor, cum ar fi economia ecologică, serviciile de asistență medicală și TIC. Pachetul pune un accent deosebit asupra învățării pe tot parcursul vieții drept cheie a siguranței locului de muncă.

Eurofound: o agenție tripartită a UE care oferă know-how de politică privind condițiile de trai și de muncă

Fundația Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și de Muncă din Dublin oferă informații, recomandări și know-how – cu privire la condițiile de trai și de muncă, la relațiile industriale și la managementul schimbării în Europa – pentru părțile interesate principale din domeniul politicii sociale a UE, inclusiv guverne, instituții ale UE și partenerii sociali. Fundația a conceput un **pachet de resurse pentru îmbătrânirea activă**, care analizează îndeosebi ceea ce trebuie să se schimbe la locul de muncă astfel încât angajații mai vârstnici să rămână în cadrul forței de muncă și după vârsta oficială de pensionare.

Metoda deschisă de coordonare în incluziunea socială și protecția socială

Sistemele de protecție socială și problemele care țin de sărăcie și de excluziunea socială afectează îmbătrânirea activă pe piața muncii, îmbătrânirea activă în comunitate și îmbătrânirea sănătoasă. Sistemele de protecție socială și politicile de ocupare a forței de muncă trebuie să se susțină reciproc pentru a încuraja și a ajuta oamenii să lucreze împreună, iar instrumentele de transfer social și serviciile sociale și de sănătate trebuie să se asigure că vârstnicii pot participa în mod activ la societate și pot trăi independent.

Ca și în cazul ocupării forței de muncă, politicile privind protecția socială și incluziunea socială țin de responsabilitatea statelor membre. Cu toate acestea, UE are o contribuție semnificativă, susținând reformele prin definirea unor obiective comune și a unui proces de învățare reciprocă. Acest proces este cunoscut drept metoda deschisă de coordonare privind protecția socială și incluziunea socială (MDC) ⁽¹⁰⁾. MDC cuprinde pensiile, asistența medicală și îngrijirea pe termen lung, precum și incluziunea socială. Ea le asigură statelor membre:

1. obiective comune;
2. indicatori comuni pentru evaluarea reușitelor;
3. un cadru de raportare;
4. analize comparative ale performanțelor în vederea identificării bunelor practici.

Raportarea în contextul **Comitetului pentru protecție socială** contribuie la evaluarea progreselor și la identificarea provocărilor-cheie și a priorităților viitoare. Seminarele de recenzie asigură diseminarea și discutarea bunelor practici între statele membre.

Asigurarea unui impact decisiv asupra sărăciei și incluziunii sociale

Atingerea **obiectivului Europa 2020** de a salva de la sărăcie și excluziune socială cel puțin 20 de milioane de oameni va necesita, în numeroase țări, și o analiză a situației vârstnicilor, în special a femeilor în vârstă.

MDC privind protecția socială și incluziunea socială susține statele membre în promovarea accesului universal la resursele, drepturile și serviciile necesare pentru participarea în cadrul societății, combătând excluziunea și cauzele acesteia și permițând accesul la piața muncii.

Concomitent cu susținerea învățării reciproce și a schimbului prin procesul MDC, Comisia Europeană a înființat **Platforma europeană de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale** drept una dintre cele șapte inițiative reprezentative a agendei Europa 2020. Obiectivul platformei este de a consolida eforturile de la toate nivelurile pentru atingerea obiectivului principal al UE privind reducerea sărăciei. Platforma urmărește în special promovarea noilor parteneriate și a inovațiilor sociale și valorificarea optimă a tuturor fondurilor UE pentru atingerea obiectivelor privind incluziunea socială.

Platforma a fost creată ca rezultat al **Anului European pentru Combaterea Sărăciei și a Excluziunii Sociale**.

Un aspect prioritar al atenției acordate de către Europa pentru combaterea sărăciei îl reprezintă depășirea discriminării și sporierea integrării persoanelor cu dizabilități, a minorităților etnice, a imigranților și a altor grupuri vulnerabile. Acest lucru are relevanță directă pentru situația vârstnicilor vulnerabili. Platforma împotriva sărăciei și a excluziunii sociale conține, de asemenea, o concentrare specială asupra riscurilor sociale cu care se confruntă în acest context imigranții vârstnici, luându-se în calcul inclusiv posibilele nevoie specifice de ordin cultural și lingvistic ale acestora și riscurile particulare de sărăcie și izolare cu care se confruntă ei.

O strategie cuprinzătoare pentru pensii adecvate, durabile și sigure

Asigurarea unor sisteme de pensii viitoare adecvate și durabile reprezintă o cerință-cheie pentru îmbătrânirea activă în deceniile care vor urma. Numeroși vârstnici nu au nicio altă sursă de venit în afară de pensie, iar în lipsa unui venit suficient, oamenii nu pot participa din plin în cadrul societății.

UE a stabilit un cadru comun în care statele membre să își împărtășească idei, abordări, cunoștințe și experiențe cu privire la pensii. Acest proces ⁽¹⁰⁾ are următoarele obiective comune:

1. venituri adecvate din pensie pentru toată lumea, în spiritul solidarității și al echității dintre și din cadrul generațiilor;
2. un caracter durabil al sistemelor de pensii publice și private, în special prin susținerea prelungirii vieții profesionale și a îmbătrânirii active;
3. sisteme de pensii transparente și bine adaptate la nevoile indivizilor și ale societății.

Raportul comun privind pensiile din 2010 a subliniat necesitatea unor reforme suplimentare, în special în ceea ce privește realizarea îmbătrânirii active – mai ales în cazul angajaților vârstnici de sex feminin. UE facilitează eforturile naționale de reformă, în special prin recenzii.

⁽¹⁰⁾ Metoda deschisă de coordonare: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm

Exemple de recenzii referitoare la pensii

În 2011, nouă țări din UE au evaluat abordarea Țărilor de Jos privind **Atingerea echilibrului între securitatea și accesibilitatea sistemelor de pensii finanțate.**

În 2011, 10 țări din UE au evaluat acțiunile întreprinse de către Germania cu privire la **Efectele traiectoriilor vieții asupra pensiilor femeilor.**

În 16 februarie 2012, Comisia a adoptat o **Carte albă privind pensiile**, în care se arată cum pot UE și statele membre să lucreze cel mai bine pentru a asigura venituri adecvate la pensie, îndeosebi prin îmbătrânirea activă. Documentul a propus măsuri de promovare a ameliorării echilibrului dintre anii petrecuți pe piața muncii și anii petrecuți la pensie, precum și de sporire a oportunităților de continuare a economisirii la vârsta pensiei.

Cooperarea în domeniul asistenței medicale și al îngrijirii pe termen lung

Sistemele de asistență medicală și de îngrijire pe termen lung au un rol important în facilitarea îmbătrânirii sănătoase și a vieții independente. Aceste sisteme se confruntă însă cu presiuni foarte mari acum, în condițiile îmbătrânirii demografice și ale constrângerilor la care sunt supuse bugetele publice.

Organizarea acestor sisteme reprezintă responsabilitatea factorilor politici naționali și, adesea, regionali. Cu toate acestea, un proces al UE ⁽¹⁰⁾ susține schimbul și învățarea reciprocă pentru identificarea soluțiilor care trebuie urmărite:

1. acces – la un complex de servicii la domiciliu, comunitare și de tip instituțional, inclusiv printr-un caracter accesibil financiar sau prin acoperirea în baza unor asigurări și prin reducerea perioadelor de așteptare;
2. calitate – inclusiv printr-o mai bună coordonare între nivelurile de îngrijire și prioritatea privind reabilitarea și sprijinirea persoanelor de a rămâne în locuința lor;
3. caracter durabil – inclusiv printr-un amestec adecvat de fonduri publice și private și printr-o mai bună coordonare a serviciilor, precum și o promovare a sănătății.

UE facilitează procesele de reformă din statele membre prin recenzii și prin proiecte de finanțare care vizează facilitarea accesului factorilor politici naționali la experiențele internaționale.

Exemple de recenzii privind asistența medicală și îngrijirea pe termen lung

În 2011, șapte țări europene au analizat abordarea suedeză privind **Reacția față de creșterea nevoilor de îngrijire în condițiile unor resurse limitate.**

În 2009, opt țări din UE au analizat activitatea franceză referitoare la boala **Alzheimer și alte boli din aceeași categorie: gestionarea tulburărilor de comportament la domiciliul pacientului.**

UE susține îmbătrânirea activă și sănătoasă și prin promovarea unei calități sporite a îngrijirii pentru vârstnicii cu o sănătate precară, atât în cadru instituțional, cât și la domiciliu. Uniunea s-a concentrat în special pe prevenirea abuzurilor împotriva vârstnicilor. Într-un

raport special Eurobarometru asupra sănătății și a îngrijirii pe termen lung, publicat în 2007, s-a constatat că 55% dintre europeni considerau că numeroși vârstnici aflați în întreținere erau victime ale abuzurilor din partea celor care ar fi trebuit să îi îngrijească.

În martie 2008, Comisia Europeană a organizat o conferință de amploare având drept temă **Protejarea demnității persoanelor în vârstă – prevenirea abuzului și a neglijării persoanelor în vârstă**, pentru a contribui la o mai bună înțelegere a fenomenului și a modului în care acesta poate fi combătut în mod eficace în întreaga Europă.

În urma acesteia, Parlamentul European a solicitat o acțiune-pilot, implementată de către Comisia Europeană printr-o cerere de propuneri pentru proiecte care să vizeze monitorizarea abuzurilor împotriva vârstnicilor folosind sistemele de sănătate publică și de îngrijire pe termen lung, precum și identificarea bunelor practici în vederea prevenirii acestora.

O inițiativă-pilot de combatere a abuzurilor împotriva vârstnicilor: trei proiecte finanțate de UE

EuROPEAN – Cadru de referință european pentru prevenirea abuzurilor și a neglijării persoanelor în vârstă
<http://www.preventelderabuse.eu>

MILCEA – Monitorizarea abuzurilor împotriva vârstnicilor în întreaga Uniune Europeană prin sisteme de sănătate publică și de îngrijire pe termen lung
<http://www.milcea.eu>

WeDO – Parteneriatul european pentru bunăstarea și demnitatea persoanelor vârstnice
<http://www.wedo-partnership.eu>

De asemenea, Comisia a finanțat o acțiune denumită **ABUEL**, prin care s-a realizat, în cadrul Programului de acțiune în domeniul sănătății publice, un studiu multinațional privind prevalența abuzurilor împotriva vârstnicilor.

Programul Daphne al UE combate toate formele de violență împotriva copiilor, a tinerilor și a femeilor și protejează victimele și grupurile supuse riscului. De asemenea, programul a finanțat și acțiuni pentru combaterea abuzurilor împotriva vârstnicilor. Acestea au inclus modalități mai bune de detectare, monitorizare, combatere și prevenire a abuzurilor împotriva vârstnicilor, inclusiv a abuzurilor fizice și financiare. Proiectul **Eustacea** din cadrul Daphne a dus la crearea unei **Carte europene privind drepturile și responsabilitățile persoanelor vârstnice care necesită îngrijire și asistență pe termen lung.**

Programul DAPHNE: combaterea abuzurilor din familie

Breaking the Taboo 2 (Înlăturarea tabuului 2) urmărește să le ofere profesioniștilor din domeniul asistenței medicale și al serviciilor sociale instrumentele necesare pentru a combate violența la care sunt supuse unele femei vârstnice în cadrul familiei. Este o continuare a unui prim proiect finalizat cu publicarea, în 2008, a raportului **Breaking the Taboo** (Înlăturarea tabuului).

Combaterea discriminării pe motiv de vârstă

Legislația prezentată mai sus nu reprezintă singurul mijloc de combatere a discriminării. O contribuție importantă la aceste lucrări la nivelul UE a venit din partea activităților de dezvoltare a înțelegerii și a conștientizării privind fenomenul discriminării pe motiv de vârstă – adesea însoțit de alte forme de discriminare – și privind impacturile negative ale acestuia asupra indivizilor și a societății. Comisia:

- finanțează încă din 2003 o campanie europeană intitulată **Pentru diversitate. Împotriva discriminării**, în cadrul căreia se publică filme, imagini și material scris pentru combaterea stereotipurilor și sensibilizarea cu privire la discriminare și la legile împotriva ei;
- susține **grupurile de experți în domeniul nediscriminării** care urmăresc asigurarea analizei și a schimbului de informații între statele membre pe teme socioeconomice, legislative, cu privire la organismele care asigură egalitatea și la buna guvernare. Grupurile validează bunele practici și produc publicații, inclusiv două referitoare la discriminarea pe motiv de vârstă și la ocuparea forței de muncă;
- a solicitat în 2009 un **studiu special Eurobarometru privind discriminarea în UE**, pentru a înțelege atitudinile publice față de acest fenomen; a constatat că vârsta este, conform percepției cetățenilor, cel mai frecvent dezavantaj la căutarea unui loc de muncă.

Comisia și-a declarat în mod explicit angajamentul de a combate discriminarea pe diferite criterii, inclusiv cel al vârstei, într-o comunicare intitulată **Nediscriminarea și egalitatea de șanse: un angajament reînnoit**. Comisia promovează încorporarea sistematică a nediscriminării pe motive de vârstă în toate politicile.

De asemenea, Comisia finanțează, la nivelul UE, o **platformă de schimb privind cartele naționale pe tema diversității** – pentru a promova această abordare care încurajează companiile să realizeze în mod voluntar angajamentele privind diversitatea. Platforma cuprinde organizații care promovează și implementează cartele naționale privind diversitatea, iar activitatea ei urmărește diseminarea unei culturi reușite de management al diversității, bazate pe avantajele pe care le aduce într-o companie o forță de muncă diversă, care include și lucrători mai în vârstă.

Oportunități egale pentru persoanele cu dizabilități

Deși bătrânețea nu este sinonimă cu dizabilitatea, riscul unei incapacități fizice sau psihice crește mult la bătrânețe. Numeroși vârstnici se confruntă, pe lângă barierele de mediu, cu o anumită formă de dizabilitate, iar o modalitate importantă de a promova îmbătrânirea activă este de a-i ajuta să depășească aceste bariere.

Politica în domeniul dizabilității rămâne în principal o competență a statelor membre. Cu toate acestea, UE urmărește să aducă o plusvaloare la politicile statelor membre promovând bunele practici și învățarea reciprocă, în special din proiectele inovatoare. Prin aceasta se încearcă să se contribuie la implementarea angajamentului UE față de Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap (a se vedea p. 5).

Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap dezvoltă acțiunile și instrumentele de la nivelul UE pentru depășirea barierelor cu care se confruntă persoanele cu dizabilități în încercarea de a participa la ocuparea forței de muncă și la viața economică și socială. Această strategie acoperă următoarele teme:

1. Accesibilitatea – respectarea unei abordări a „proiectării pentru toți” în dezvoltarea clădirilor, a transporturilor, a informațiilor și a comunicațiilor, inclusiv definirea unor standarde europene. (A se vedea partea referitoare la actul european privind accesibilitatea, p. 6.)
2. Participarea – inclusiv la viața socială, culturală și politică.
3. Egalitatea – directiva europeană privind combaterea discriminării la încadrarea în muncă (p. 6) reprezintă un instrument important pentru a combate discriminarea pe considerente de dizabilitate, care constituie un impediment în calea îmbătrânirii active la locul de muncă.
4. Încadrarea în muncă – susținerea formării profesionale, a educației și a proiectelor de dezvoltare a unor locuri de muncă accesibile (a se vedea p. 8, 18 și 19), precum și a unei legislații antidiscriminare (p. 6).
5. Educația și formarea pe tot parcursul vieții – accesul egal la oportunitățile de educație și de formare pe tot parcursul vieții (p. 19).
6. Protecția socială și incluziunea – susținerea învățării reciproce pentru asigurarea unor sisteme adecvate în statele membre (a se vedea p. 14-15).
7. Sănătatea – inclusiv accesul egal la asistență medicală de înaltă calitate (p. 15) și promovarea reabilitării și a îngrijirii preventive, aspect vital pentru o îmbătrânire sănătoasă (p. 11-12). UE promovează, de asemenea, sănătatea și siguranța la locul de muncă, în vederea reducerii accidentelor care pot duce la invaliditate și la dependență (p. 7).

Ziua Europeană a Persoanelor cu Dizabilități (3 decembrie) susține aceste obiective, reunind părțile interesate și actorii relevanți din cadrul politicii.

O strategie pentru egalitatea de gen

Comisia Europeană are o dublă abordare pentru realizarea egalității de gen, adoptând măsuri specifice privind egalitatea de gen, inclusiv legislație și acțiuni de sensibilizare, și introducând o **perspectivă a egalității de gen** în toate domeniile de politică ale UE, în special în cadrul strategiei Europa 2020 și în agenda privind reforma pensiilor.

Inegalitățile de gen și discrepanțele întâlnite pe tot parcursul ciclului de viață duc la un venit mai mic după pensionare, sporind astfel riscul de sărăcie al femeilor la bătrânețe. Mai mult, femeile mai în vârstă sunt principalii utilizatori și furnizori ai serviciilor de îngrijire. UE dorește să contribuie la abordarea acestor inegalități, pentru a le asigura atât femeilor, cât și bărbaților în vârstă posibilitatea unei vieți active, sănătoase și decente.

Comisia și-a accentuat angajamentul privind egalitatea dintre femei și bărbați prin **Carta femeilor** din 2010 și prin **strategia pentru egalitatea dintre femei și bărbați** 2010-2015. Aceasta dorește să sprijine statele membre în realizarea egalității de gen, prin:

- publicarea unor **rapoarte anuale privind egalitatea dintre femei și bărbați**;
- constituirea unor **structuri** la nivelul UE, cum ar fi grupul la nivel înalt pentru abordarea integratoare a egalității de gen și Comitetul consultativ privind egalitatea de șanse

între femei și bărbați, în scopul promovării egalității de gen, a abordării integratoare a acesteia și a egalității de șanse pentru femei și bărbați;

- crearea unor **rețele de experți în domeniul egalității de gen**.

În 2011, Comitetul consultativ privind egalitatea de șanse între femei și bărbați a adoptat un aviz privind **Dimensiunea de gen a îmbătrânirii active și a solidarității între generații**

În 2011, Rețeaua de experți în domeniul egalității de gen a publicat raportul: **Politicile privind îmbătrânirea activă și egalitatea de gen: încadrarea în muncă și incluziunea socială a femeilor și a bărbaților aflați la sfârșitul vârstei active și la începutul vârstei de pensionare**

Problemele de gen au fost abordate în comunicările Comisiei, în hotărârile Parlamentului European și în concluziile Consiliului, care s-au concentrat asupra unor teme precum **remunerarea egală, egalitatea de șanse pentru o îmbătrânire activă și demnă și rolul femeilor într-o societate în curs de îmbătrânire**.

Inovarea socială

UE promovează inovarea socială ca pe un concept din ce în ce mai important și o sursă de soluții noi și creative pentru provocările sociale și de societate. Aceasta include identificarea unor modalități noi de a promova îmbătrânirea activă. Se oferă sprijin sub formă de finanțare de început pentru inițiativele noi, finanțare pentru dezvoltarea proiectelor și a inițiativelor de mică amploare de succes, astfel încât să se transmită bunele practici și ideile inovatoare dincolo de granițele regionale și naționale.

Cunoscuta Platformă europeană împotriva sărăciei și a excluziunii sociale a inclus o „inițiativă europeană privind inovarea socială”, pentru dezvoltarea unei abordări a reformei sociale bazate pe dovezi. Inițiativa accesează mai multe fonduri UE existente pentru a sprijini aceste acțiuni, inclusiv Fondul social european (a se vedea p. 8) și Progress (a se vedea mai jos). Inovarea socială este, de asemenea, un element important al inițiativei reprezentative Uniunea Inovării (p. 11).

Propunerile adoptate de Comisie privind reglementările FSE și FEDR pentru 2014-2020 includ și inovarea socială. Acest lucru înseamnă că statele membre și regiunile pot alege să investească în inovare socială și să aloce bani din fondurile structurale în acest scop. Comisia va publica înainte de vara anului 2012 un ghid privind inovarea socială pentru regiunile UE.

Programul UE pentru ocuparea forței de muncă și solidaritate socială (Progress)

Având un buget de 743,25 de miliarde de euro pentru perioada 2007-2013, activitățile finanțate din Progress includ studii, formare juridică și politică, lucrul în rețele între ONG-uri, schimburile transnaționale și campaniile de sensibilizare a publicului. Programul contribuie la realizarea agendei îmbătrânirii active prin numeroase activități, cum ar fi:

- explorarea politicilor bazate pe dovezi pentru tranziția de la muncă la pensionare;
- rețele ale experților în domeniul antidiscriminării, al diversității și al egalității de gen;
- formarea reprezentanților profesilor juridice și politice în

domenii precum combaterea discriminării și egalitatea de gen;

- studii privind accesibilitatea în Europa și Premiul european pentru accesibilitate;
- proiecte de inovare socială.

De asemenea, Progress ajută vârstnicii să își facă vocea auzită, cofinanțând platforma **AGE Platform Europe**, care reunește asociațiile vârstnicilor din întreaga UE, precum și rețele similare pe criterii de gen, dizabilitate etc.

Pentru perioada 2014-2020, Comisia a propus continuarea printr-un Program pentru schimbări sociale și inovare. Acesta ar urma să integreze Progress, Serviciul European de Ocupare a Forței de Muncă (EURES) și **Instrumentul european de microfinanțare Progress**.

Prioritățile din domeniul sănătății publice, promovarea și finanțarea activității fizice

Definirea politicilor din domeniul sănătății ține de competența statelor membre, dar UE poate contribui la dezvoltarea cunoștințelor și a înțelegerii în vederea abordării problemelor de sănătate publică, a prevenirii bolilor și a combaterii riscurilor care amenință sănătatea. De asemenea, Uniunea are rolul de a atrage atenția autorităților-cheie din domeniul sănătății publice asupra obiectivelor pe termen lung de promovare a îmbătrânirii sănătoase și active.

În acest context, **Strategia UE în materie de sănătate 2008-2013** are trei obiective declarate:

1. promovarea sănătății într-o Europă în curs de îmbătrânire;
2. protejarea cetățenilor împotriva amenințărilor la adresa sănătății;
3. susținerea unor sisteme de sănătate dinamice și a unor tehnologii noi.

În 2008, concluziile Consiliului European îndemneau statele membre și Comisia să dezvolte **strategii de sănătate publică pentru combaterea bolilor neurodegenerative asociate îmbătrânirii**, iar recomandările Consiliului din 2009 se concentrau asupra nevoii de a asigura **siguranța pacienților și prevenirea infecțiilor asociate asistenței medicale**.

Comisia Europeană a publicat comunicări privind **sistemele și serviciile de telemedicină și o inițiativă europeană privind boala Alzheimer și alte demențe** pentru a promova înregistrarea unor progrese în domenii-cheie pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă.

În domeniul sportului, UE își asumă un anumit rol în promovarea activității fizice sănătoase, inclusiv ca modalitate de realizare a îmbătrânirii active și sănătoase. Uniunea a publicat o **carte albă (2007)** și o **comunicare (2011)** referitoare la sport, recunoscând beneficiile sociale și economice ale activității fizice. Grupul de experți „Sport, sănătate și participare”, înființat de către Consiliu, lucrează la promovarea activității fizice. Acesta a publicat anumite **orientări ale UE privind activitatea fizică** – care includ o secție dedicată special serviciilor pentru vârstnici. Este în curs de pregătire o nouă inițiativă de politică a UE privind implementarea acestor linii directoare la nivel național. **Finanțarea proiectelor transnaționale care susțin activitatea fizică și îmbătrânirea activă** a fost disponibilă în 2009 și în 2012.

De asemenea, Comisia a înființat comitete și grupuri de experți pe probleme de sănătate, pentru a îmbunătăți schimburile și învățarea între principalele părți interesate de la nivel național,

local și regional cu privire la aspectele ce țin de îmbătrânirea sănătoasă, inclusiv **fumatul, obezitatea, consumul excesiv de alcool, cancerul**, precum și mecanisme de cooperare privind **nutriția și activitatea fizică, HIV/SIDA, siguranța sănătății și informarea**.

Un **program UE din domeniul sănătății** a oferit o finanțare de 321 de milioane de euro între 2008-2013 pentru acțiunile care promovează sănătatea și reduc inegalitățile privind sănătatea, cu scopul de a prelungi anii de viață sănătoasă și a promova îmbătrânirea sănătoasă, precum și pentru acțiunile referitoare la aspecte cum ar fi siguranța pacienților și informarea pe teme de sănătate. Există și diferite alte programe de finanțare ale UE – în special pentru cercetare (a se vedea p. 10) – care au și ele o dimensiune de sănătate publică.

CE a propus un nou **program „Sănătate pentru creștere” 2014-2020** orientat spre obiectivele strategiei Europa 2020, în special cu privire la ocuparea forței de muncă, la inovare și la caracterul durabil. Acesta prevede acțiuni specifice de susținere a parteneriatului european de inovare pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă (p. 11). Capitolul despre sport al propunerii Comisiei pentru noul program al UE privind educația, formarea, tineretul și sportul, **Erasmus pentru toți 2014-2020**, accentuează promovarea activității fizice cu rol benefic pentru sănătate.

Promovarea accesibilității și a mobilității

Transporturile reprezintă una dintre principalele politici comune ale UE. Această politică s-a axat pe facilitarea liberei circulații a persoanelor și a bunurilor pentru a susține piața internă. Ea a analizat însă și acele aspecte ale mobilității care pot fi esențiale pentru a le permite oamenilor să rămână activi pe piața muncii și în comunitate pe măsură ce îmbătrânesc.

Planul de acțiune al UE privind mobilitatea urbană (2009) promovează asigurarea unor soluții de transport integrate, care să vizeze cetățenii în contextul îmbătrânirii demografice. De reținut este faptul că acesta susține transporturile urbane mai ecologice, accesibilitatea, drepturile pasagerilor și sistemele de transport inteligente. CE susține proiectele inovatoare și împărtășirea experiențelor și a cunoștințelor între statele membre și regiuni prin mai multe direcții de finanțare, inclusiv **PC7 Cooperare – Transport** (a se vedea p. 10) fondurile de dezvoltare regională (p. 8) și programul **Energie inteligentă – Europa** (p. 10).

Pentru a promova în continuare transformarea mediului urban european astfel încât să fie accesibil pentru toți, Comisia susține **Premiul european pentru orașe accesibile** (European Access City Award), care recunoaște și salută orașele hotărâte să asigure un mediu accesibil pentru toți, cuprinzând mediul fizic, transportul, tehnologiile și sistemele informației și ale comunicării, precum și alte facilități și servicii.

Îmbătrânirea activă necesită, de asemenea, acces la bunuri și servicii (a se vedea legislația aflată în pregătire, p. 6). **Strategia pentru politica de protecție a consumatorilor** (2007-2013) identifică în mod specific creșterea numărului de consumatori mai în vârstă ca fiind atât o provocare, cât și o oportunitate pentru furnizorii de bunuri și servicii. Strategia este sprijinită direct

printr-un **Program de acțiune comunitară în domeniul politicii de protecție a consumatorilor**, care finanțează activitățile de protejare a sănătății, a siguranței și a intereselor economice și juridice ale consumatorilor. Această activitate va fi continuată cu o nouă Agendă europeană privind consumatorii și un Program de acțiune privind consumatorii (2014-2020), care vor aduce în atenție în mod explicit consumatorii vârstnici.

Îmbătrânirea activă este susținută, de asemenea, de un proiect inovator de promovare a turismului social. **Programul Calypso** susține turismul de extrasezon, avantajos atât pentru grupurile defavorizate, care altfel poate că nu ar avea posibilitatea de a merge în vacanță, cât și pentru regiunile care depind de turism pentru locuri de muncă și creștere economică. Vârștii pensionari sau de peste 65 de ani reprezintă un grup-țintă specific al inițiativei.

Promovarea TIC pentru o îmbătrânire activă

Tehnologiile informației și ale comunicării (TIC) joacă un rol tot mai important în susținerea îmbătrânirii active. Internetul și noile tehnologii asigură adesea un acces ușor și necostisitor la informații, bunuri și servicii, la interacțiune socială și la procesele democratice și civile. UE depune eforturi pentru a facilita dezvoltarea practică a unor soluții TIC realiste care să permită îmbătrânirea activă și sănătoasă.

În 2007, Comisia a lansat un plan european de acțiune privind tehnologiile informației și ale comunicării și îmbătrânirea, intitulat **A îmbătrâni frumos în societatea informațională**. Obiectivul acestuia a fost de a profita de oportunitățile de creare a unor produse și servicii TIC noi și mai accesibile pentru persoanele în vârstă. Aceste soluții urmăresc atât să susțină îmbătrânirea activă și sănătoasă în toate domeniile vieții, cât și să creeze oportunități în beneficiul economiei în ansamblu.

Planul de acțiune „A îmbătrâni frumos” face parte din **Inițiativa i2010 a UE privind e-incluziunea**, care are drept scop facilitarea progresului industriei TIC și a organismelor publice pentru a asigura accesibilitatea tuturor produselor și serviciilor TIC pentru grupurile defavorizate. Această strategie a apărut în urma unei comunicări din 2008 intitulate **Către o societate informațională accesibilă**, în care se formulau sugestii pentru îmbunătățirea e-accesibilității și în special a accesului la internet pentru persoanele cu dizabilități și pentru vârstnici.

Ambițioasa **Agendă digitală 2020 pentru Europa** a UE, una dintre inițiativele principale ale strategiei Europa 2020, reprezintă o încercare de a exploata mai bine potențialul TIC pentru a susține inovația, creșterea economică și progresul. Sunt vizate în mod specific potențialele utilizării TIC ca reacție la necesitățile unei populații în curs de îmbătrânire, prin **competențele digitale, e-sănătate și sistemele și serviciile de telemedicină**. Agenda conține acțiuni specifice pentru sporirea accesibilității persoanelor vârstnice și a celor cu dizabilități, contribuind astfel la obiectivele îmbătrânirii active.

Toate aceste planuri de acțiune înrudite sunt susținute și prin numeroase programe europene de finanțare, în special: **PC7-TIC** (a se vedea p. 10); **PSP-TIC** (p. 11); **AAL** (p. 11), **EIP** (p. 11) și subprogramele FEDR (p. 9).

Încurajarea formării pe tot parcursul vieții

Transpunerea în realitate a formării pe tot parcursul vieții va face posibilă îmbătrânirea activă prin dezvoltarea și menținerea abilităților și a competențelor de care au nevoie oamenii pentru a munci și a participa din plin la societate. Politicile educaționale reprezintă responsabilitatea statelor membre; totuși, UE susține contribuția potențială a educației la atingerea obiectivelor economice și sociale generale ale UE în contextul unei societăți în curs de îmbătrânire. **Educație și formare 2020** reprezintă cadrul strategic pentru această cooperare europeană.

Miniștrii europeni pentru educația și formarea vocațională și-au definit prioritățile de sporire a cooperării europene până în 2020 în cadrul **comunicatului de la Bruges**. Acesta vizează în mod explicit importanța actualizării abilităților și a competențelor lucrătorilor mai în vârstă. În același timp, **strategia europeană pentru formarea în rândul adulților** pune accentul pe dezvoltarea ofertei de învățare pentru vârstnici, în scopul promovării îmbătrânirii active, autonome și sănătoase. Pentru a promova și a conduce procesul politicii, Comisia Europeană a lansat studiul privind învățarea pentru îmbătrânirea activă și învățarea între generații. Rezultatele studiului vor ajuta la identificarea elementelor-cheie ale rolului învățării într-o societate în curs de îmbătrânire, precum și la determinarea implicațiilor acesteia pentru Europa.

Programul de formare pe tot parcursul vieții al UE (LLP) facilitează atât îmbătrânirea activă în cadrul forței de muncă prin inițiative de formare vocațională, cât și îmbătrânirea activă în comunitate și acasă, prin dezvoltarea competențelor personale. Proiectele vizează elevi și cursanți individuali, dar și profesori, formatori și organizații. Având un buget de aproape 7 miliarde de euro pentru perioada 2007-2013, LLP susține oportunitățile de învățare pentru persoanele aflate în toate etapele vieții prin schimburi, vizite de studiu și activități de lucru în rețea. Programul de formare pe tot parcursul vieții va fi urmat de programul **Erasmus pentru toți** (2014-2020). Este o propunere ambițioasă pentru abordarea provocărilor comune privind educația și formarea în Europa. Educația în rândul adulților, inclusiv învățarea la o vârstă înaintată, reprezintă o parte a acestui plan.

Programul **Grundtvig** este o direcție specifică a LLP, susținând învățarea pentru toți adulții. Unul dintre obiectivele sale este de a promova dezvoltarea personală a oamenilor, independența și contribuția lor la societate pe măsură ce înaintează în vârstă.

Susținerea cursanților mai în vârstă cu ajutorul Grundtvig

EuBiA a dezvoltat lucrul în rețea și schimburi de bune practici adresate cursanților în vârstă, cu scopul de a-i abilita. Acest proiect a dus la crearea unui ghid pentru implicarea vârstnicilor în procesul de învățare, precum și la înființarea unei rețele permanente de practicanți.

O inițiativă interesantă din cadrul Grundtvig, care promovează în mod direct îmbătrânirea activă, este **programul de voluntariat pentru persoane în vârstă**. Acesta promovează contribuția pe care o pot aduce vârstnicii ca voluntari în alte țări și consolidează astfel solidaritatea dintre generații.

O altă direcție utilă a LLP pentru promovarea îmbătrânirii active la locul de muncă este programul **Leonardo da Vinci** pentru educația și formarea vocațională, care se poate folosi atât pentru formarea lucrătorilor mai în vârstă, cât și pentru promovarea cererii pentru astfel de lucrători.

Cedefop: o agenție a UE pentru susținerea dezvoltării educației vocaționale și a politicilor privind formarea

Cedefop, Centrul European pentru Dezvoltarea Formării Profesionale, cu sediul în Salonic, derulează un proiect pentru lucrătorii mai în vârstă. Obiectivul este de a aduce în atenție noi aspecte ale îmbătrânirii și ale muncii prin cercetări noi, precum și de a sugera politici privind îmbătrânirea activă, pentru descurajarea pensionării anticipate și stimularea prelungirii vieții în cadrul forței de muncă.

Concluzie

Această broșură demonstrează că UE susține îmbătrânirea activă și solidaritatea între generații în numeroase moduri diferite, urmând a-și intensifica eforturile în mai multe domenii. Se menționează însă și faptul că avem de abordat o varietate foarte bogată de aspecte și că majoritatea acțiunilor vor trebui întreprinse de către statele membre la nivel național, regional și local și în procese de negociere colectivă.

UE are multe de oferit în sprijinul eforturilor de reformă ale statelor membre, dar numeroase dintre instrumentele și programele de finanțare prezentate în această broșură sunt, în mare parte, disponibile în funcție de cerere. Nu poate funcționa o abordare descententă a îmbătrânirii active, prin care UE să preia conducerea și să traseze sarcini factorilor politici din statele membre. Numeroase obstacole care stau în calea transunerii în realitate a îmbătrânirii active trebuie abordate în conformitate cu principiul subsidiarității, statele membre trebuind astfel să ia fiecare măsură în numele cetățenilor lor.

Instrumentele de politică prezentate în această broșură facilitează însă parteneriatele dintre UE și autoritățile publice din statele membre, precum și cele dintre factorii politici și părțile interesate din diferite țări. Angajamentul acestora față de promovarea cauzei îmbătrânirii active va fi factorul determinant al eficacității instrumentelor politicii UE. Cu ajutorul UE, ideile lor privind soluțiile noi pot fi testate și se poate asigura diseminarea largă a bunelor practici în întreaga UE.

Comisia Europeană

Contribuția UE la îmbătrânirea activă și la solidaritatea între generații

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene

2012 — 19 p. — 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-79-25136-8

doi:10.2767/68706

Prezenta broșură prezintă contribuția UE la agenda îmbătrânirii active și demonstrează că UE este un partener puternic în acest sens. Obiectivul este de a inspira eforturi mai decise din partea tuturor statelor membre pentru a promova îmbătrânirea activă, permițând astfel solidarității dintre generații să treacă testul îmbătrânirii populației.

Prezenta publicație este disponibilă în format tipărit în toate limbile oficiale ale Uniunii Europene.

CUM VĂ PUTEȚI PROCURA PUBLICAȚIILE UNIUNII EUROPENE?

Publicații gratuite:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- la reprezentanțele sau delegațiile Uniunii Europene. Puteți obține datele de contact ale acestora vizitând <http://ec.europa.eu> sau trimițând un fax la +352 2929-42758.

Publicații contra cost:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Abonamente contra cost (de exemplu, la Jurnalul Oficial al Uniunii Europene sau la repertoriile jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene):

- contactând direct unul dintre agenții de vânzări ai Oficiului pentru Publicații al Uniunii Europene (http://publications.europa.eu/others/agents/index_ro.htm).

Vă interesează publicațiile Direcției Generale Ocuparea Forței de Muncă,
Afaceri Sociale și Incluziune?

Le puteți descărca sau vă puteți abona gratuit online la:
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Sunteți de asemenea invitat să vă abonați pentru a putea primi
buletinul informativ electronic Europa socială al Comisiei Europene
în mod gratuit la <http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

<http://ec.europa.eu/social>

